

L'halo de la lluna

(ALDC, III, 662. L'halo de la lluna)

L'halo o 'corona lluminosa blanca o irisada que apareix envoltant la Lluna' és un mot culte pres del llat. HALOS (< grec HALOS 'era de batre; disc; halo'), que no té ús col·loquial en contrast amb el bon nombre de significants populars que circulen pel territori, la major part dels quals giren entorn de la idea de 'cèrcol, rodona': *rotllo* i *rotlo* (var. *rotlle* 123, der. *rotllana* 86, der. *rolanxa* 124, potser de *rodanxa* 104 encreuat amb *rotllo*; de verbal *roll* 50) procedeixen del llat. vg. ROTULUS 'anella, rotllana', extret de ROTULA, dim. de ROTA, una forma mig sàvia, amb palatalització o no del grup T'L; a partir de *rodle es van generar les var. *rolde* 93, 94, 100, 134, 139, amb metàtesi, i *rogle*, amb realitzacions d'oclusiva geminada (*ro[gg]le* 101, 121, 135), eventualment ensordida (*ro[kk]le*, *ro[k]le* 99, 102), i amb el der. *ronglana* 91 (< *rogllana amb dilació de la nasal). *Ròdol* 53, 54, 85 (pron. [r'ɔɾul]), 105 podria derivar de ROTULU o bé ser un postverbal de *rodolar* (< llat. ROTULARE), amb la var. *rodo*, mots on es fa visible l'alternança del segment final àton -oll/-o (cf. *estrígoll/-o*, *llombrígoll/-o*, *trèvol/-o*, etc.); *redol* 87, 93, 108 (i el der. *redolino* 138) seria un de verbal de *redolar*, dissimilació de *rodolar*; també tenim *roda* 116, 122, *rodal* 89 i *rodador* 28. *Redona*, var. de *rodona* 26, 39, podria ser un der. de ROTUNDA, amb dissimilació vocàlica, però sembla més aviat procedent del llat. vg. RETUNDA (cf. fr. *rond* < *reond*) i aleshores *rodona* en seria una assimilació. És castellanisme el freqüent *ruedo*, com és gal·licisme *run* 7 (< fr. *rond* 'rodó').

Tenen encara relació amb el caràcter circular de l'halo *baldufa* 145, d'origen obscur, amb les var. *galdufa*, *galdrufa* 159 (amb dilació de la líquida), *gandufa* 170, *garufa* 155, *gallufa* 156, 157, 160, *gallifa* 156, amb

equivalència acústica B = G, *cadufa* 154, amb ensordiment de la consonant inicial; *cèrcol* (amb les var. *cercle* 9, *xerco* 16 i *ciércol* 118) prové del llat. CIRCULUS, dim. de CIRCUS, "amb pronúncia quelcom conservadora" (DECat); *circo* 118 és manlleu al cast., com *cercillo* 132 (< llat. CIRCELLUS 'petit cercle') i *aro* 161 (< llat. ARVUM 'camp'); *arc* 90 (< llat. ARCUS); *corona* 119 (< llat. CORONA); *vorada* 67, der. de *vora* (< llat. ORA 'vorera; litoral') 'que en guarneix la vora'; *era* 72 (< llat. AREA); l'alg. *colt* 85 és préstec del sard (< *korte*, -i, inicialment 'recinte per als animals' < llat. COHORTE); *flam* 8, pres del fr. *flan*; *cambuix* 79, de l'àrab hispànic KANBŪŠ (potser var. de *caputx*) 'cobricap que es posava als nounats, que els cobria el cap «dejando ver la cara por una abertura redonda»' (Amengual).

El color lluminós del cinyell ha donat origen a noms com *resplendor* 8, 26, 129; *ull de perdiu* 5, per la vermellor; *llista* 18, per la ratlla de color diferent; *refle[χ]o* 25, 69, del cast., pels reflexos de la llum de la lluna; *tana* 181, 184, potser femení de *tan* 'grop de la fusta', var. de *tany* (< gal·lic TANNOS 'roure'). Altres mots: *senyal* 18; *teranyí* 150, masculinització de *teranyina* (< *tela aranyina*), [lluna] *enterenyinada* 176; [lluna] *trista* 6, per la llum pàl·lida; [lluna] *engordada* 4 (< oc. *engardada* 'protegida').

En la dimensió geogràfica notem la condició oriental de *rotllo* i, en balear, *rotlo*, l'àrea val. de *baldufa/galdufa* i, cavalcant sobre el tortosí, de *rogle*.

Són mots normatius *halo*, *corona*, *rotlle*, *rotllo*, i, sense referència semàntica precisa, *rodona*, *rotllana*, *cercle*, *cèrcol*, *ròdol*, des del DG₁, 1932; *redona* i *rotlo*, des del DIEC₁, 1995.